

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 417

**Współczesne problemy ekonomiczne.
Rozwój zrównoważony w wymiarze
krajowym i regionalnym**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-562-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Procesy polaryzacji w polskiej przestrzeni gospodarczej / Polarization processes in the Polish economic space.....	9
Anna Bisaga: Kapitał społeczny w zrównoważonym rozwoju regionu opolskiego na przykładzie badań w towarowych gospodarstwach rolnych / Social capital in balanced development of Opole region on the basis of research in merchandise households.....	19
Artur Grabowski: Społeczna odpowiedzialność niemieckich przedsiębiorstw sportowych (piłkarskich) w kontekście zrównoważonego rozwoju / Corporate social responsibility of German sports (soccer) enterprises in the context of sustainable development	28
Marcin Janowski: Zarządzanie organizacją w aspekcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw / Socially responsible business and management of a contemporary organization.....	38
Joanna Kizielewicz: Trudności samorządów terytorialnych w Polsce w procesie planowania rozwoju regionalnego / Difficulties of regional authorities in Poland in the process of planning of regional development.....	46
Jolanta Kondratowicz-Pozorska: Konkurencyjność przedsiębiorstwa w świetle zrównoważonego rozwoju (na przykładzie ekologicznych gospodarstw rolnych) / Competitiveness of enterprise in the context of sustainable development (based on organic farms)	55
Natalia Konopińska: Priorytety zrównoważonej gospodarki leśnej na sudeckim przygranicznym obszarze górskim ze szczególnym uwzględnieniem ochrony i powiększania zasobów leśnych / Priorities of sustainable forest management at the Sudeten border mountain area with particular emphasis on the protection and enhancement of forest resources	64
Sławomir Kotylak: Potencjał klasy kreatywnej jako elementu strategii rozwoju zrównoważonego na przykładzie wybranych obszarów miejskich / Creative class potential as a part of sustainable development strategy on the example of selected urban areas	75
Barbara Kryk: Realizacja celów ekologicznych zrównoważonego rozwoju w Polsce na tle UE / The accomplishment of environmental objectives as part of sustainable development in Poland in comparison with the EU.....	86
Joanna Kubicka, Teresa Kupczyk: Wpływ mikro- i małych przedsiębiorstw na środowisko naturalne i ich działania na rzecz zrównoważonego rozwoju / Impact of micro and small enterprises on the natural environment and their operations related to sustainable development.....	95

Agnieszka Łopatka: Analiza sytuacji osób młodych na rynku pracy w Polsce w kontekście założeń strategii Europa 2020 / Analysis of young people on the labour market in Poland in the context of Europe 2020 Strategy	105
Danuta Miłaszewicz: Wybrane wymiary spójności społecznej w ocenie studentów / Selected dimensions of social cohesion in the assessment of students	115
Jarosław Michał Nazarczuk: Handel zagraniczny w SSE w Polsce w 2012 roku / Foreign trade in special economic zones in Poland in 2012	126
Łukasz Olipra: Współczynnik biznesowej mobilności lotniczej pracowników w dolnośląskich przedsiębiorstwach – implikacje dla polityki rozwoju regionalnego / Business air mobility of employees factor in Lower Silesian companies – implication for the regional development policy.....	135
Magdalena Pronobis: Instrumenty finansowe: nowy paradygmat wsparcia unijnego? / Financial instruments: the new paradigm of the EU structural support?	153
Ewa Szostak: Spójność i rozwój zrównoważony na Dolnym Śląsku w kontekście strategii Europa 2020 – wybrane aspekty / Cohesion and sustainable development in Lower Silesia in the context of Europe 2020 Strategy – selected aspects.....	164
Katarzyna Tracz-Krupa: Program Operacyjny Kapitał Ludzki jako narzędzie polityki spójności Unii Europejskiej w wymiarze społecznym w Polsce w latach 2007–2013 / Human Capital Operational Program as a tool of cohesion policy in the social dimension in the perspective of 2007–2013 in Poland	176
Magdalena Wojarska: Fundusze Polityki Spójności UE a zrównoważony rozwój polskich regionów / EU Cohesion Policy Funds in the context of sustainable development of Polish regions	185

Wstęp

Współczesne problemy ekonomiczne stanowią interesujący poznawczo obszar badań prowadzonych od kilku lat przez trzy zespoły naukowe z uczelni ekonomicznych Katowic, Szczecina i Wrocławia. Wybór rozwoju zrównoważonego na temat przewodni tomu, który trafia do rąk czytelnika, potwierdza aktualność i nieślabnące znaczenie tego zagadnienia w odniesieniu do teorii ekonomii (a zwłaszcza rozwoju regionalnego) i jej praktycznych zastosowań. Zebrane w tym tomie opracowania wskazują na rosnące zainteresowanie rozwojem zrównoważonym, który staje się zagadnieniem inter- i multidyscyplinarnym. Kryterium doboru artykułów do bieżącego tomu stanowi rozwój zrównoważony w jego wymiarze przestrzennym (krajowym i regionalnym, w tym lokalnym), który jest analizowany w różnych aspektach, np.: ekonomicznym, społecznym, ekologicznym i instytucjonalnym.

Naukowy oraz aplikacyjny charakter rozwoju zrównoważonego, postrzeganego współcześnie jako wyzwanie, znajduje potwierdzenie w dokumentach strategicznych formułowanych przez aktorów rozwoju na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Analiza takich dokumentów na tle strategii Europa 2020 potwierdza, że rządy, samorządy czy przedsiębiorcy, a także społeczeństwo są w różny sposób odpowiedzialni za osiągnięcie celów rozwoju zrównoważonego; znajduje to odzwierciedlenie w opracowaniach zebranych w niniejszym tomie. Autorzy koncentrują swoją uwagę na analizie polityki spójności jako narzędziu wdrażania celów rozwoju zrównoważonego na szczeblu regionalnym i krajowym, z pozycji różnych beneficjentów tej polityki – władz regionalnych, przedsiębiorców, samorządów terytorialnych. W badaniach przewija się zagadnienie czynników rozwoju (także nowoczesnych, takich jak wiedza czy klasa kreatywna) oraz instrumentów (SSE, instrumenty finansowe) i siły ich wpływu na poszczególne wymiary rozwoju zrównoważonego: gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Analizie poddaje się też problemy rozwoju regionalnego w odniesieniu do całego kraju (polaryzacja przestrzeni gospodarczej), obszarów przygranicznych, miejskich oraz poszczególnych regionów (Opolszczyzna, Dolny Śląsk).

Wieloaspektowość podejścia do rozwoju zrównoważonego sprawia, że każdy czytelnik może znaleźć tu interesującą go problematykę oraz wartościowe wnioski i konkluzje.

Urszula Zagóra-Jonszta, Ewa Pancer-Cybulska, Bernadeta Baran

Magdalena Wojarska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

e-mail: magdaw@uwm.edu.pl

**FUNDUSZE POLITYKI SPÓJNOŚCI UE
A ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ POLSKICH REGIONÓW**
**EU COHESION POLICY FUNDS IN THE CONTEXT OF
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF POLISH REGIONS**

DOI: 10.15611/pn.2016.417.18

JEL Classification: R58, R11

Streszczenie: Celem badania było określenie związku pomiędzy absorpcją funduszy polityki spójności UE a poziomem zrównoważonego rozwoju polskich regionów. Wielkość absorpcji środków unijnych oszacowana została na podstawie danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. Poziom zrównoważonego rozwoju regionów określono za pomocą metody TOPSIS, korzystając ze wskaźników Banku Danych Lokalnych. W wyniku przeprowadzonej analizy nie stwierdzono zależności korelacyjnej pomiędzy wspomnianymi wielkościami – współczynnik korelacji Pearsona wyniósł zaledwie 0,18. Nie odnotowano również istotnej korelacji pomiędzy interwencją poszczególnych funduszy a ładami zrównoważonego rozwoju (z wyjątkiem umiarkowanej zależności pomiędzy wydatkami IFOR a ładem gospodarczym).

Słowa kluczowe: fundusze polityki spójności, zrównoważony rozwój, TOPSIS.

Summary: The aim of the study was to determine the relationship between the absorption of EU cohesion policy funds and the level of sustainable development of Polish regions. The size of the EU funds absorption was estimated based on the database of the Ministry of Infrastructure and Development. The level of sustainable development of regions was determined by TOPSIS method using the indicators from Local Data Bank. There is no correlation between both values – Pearson correlation coefficient was only 0.18. There was also no significant correlation between the intervention of individual funds and the areas of sustainable development (with the exception of a moderate relationship between the expenditure of Financial Instrument for Fisheries Guidance and economic governance).

Keywords: cohesion policy funds, sustainable development, TOPSIS.

1. Wstęp

Zrównoważony rozwój (*sustainable development*) jako jeden z trzech priorytetów tematycznych strategii *Europa 2020* determinuje obecnie kształt polityk publicznych realizowanych na poziomie Unii Europejskiej oraz poszczególnych państw członkowskich. W zamyśle twórców dokumentu podejście takie ma przyczynić się do bardziej efektywnego i zrównoważonego wykorzystania ograniczonych zasobów oraz zapobiegać degradacji środowiska i utracie bioróżnorodności [*Europa 2020...* 2010]. Konstruowanie unijnych polityk z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju ma przełożyć się także na poprawę spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej krajów Unii Europejskiej [Gierczycka 2011]. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje polityka spójności, której głównym zadaniem jest ograniczanie dysproporcji w poziomie rozwoju gospodarczego, społecznego i terytorialnego regionów UE. Cel ten realizowany jest za pośrednictwem funduszy strukturalnych, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz innych istniejących instrumentów finansowych [*Wersje...* 2012].

Na przestrzeni lat wpływ koncepcji zrównoważonego rozwoju na funkcjonowanie funduszy unijnych ewoluował z zagadnienia horyzontalnego (oddziałującego z poziomu zapisów traktatowych) w kierunku zasady wykorzystania środków budżetowych UE definiowanej zapisami tzw. rozporządzenia ogólnego.

Z uwagi na to, że fundusze unijne są głównym źródłem finansowania prorozwojowych działań w polskich regionach, zasada zrównoważonego rozwoju znalazła również odzwierciedlenie w realizowanej w naszym kraju polityce regionalnej, czego potwierdzeniem są zapisy *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020* [2010] (KSRR).

Za Sobczakiem [2012] można przyjąć, że zrównoważony rozwój regionów jest strategią rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym musi być uwzględniona spójność społeczna, rozwój ekonomiczny, ochrona środowiska i harmonizacja przestrzenna rozwoju jednostek terytorialnych. Chodzi też o to, by realizacja procesów rozwojowych polegająca na zaspokajaniu potrzeb obecnego pokolenia nie odbywała się kosztem przyszłych pokoleń [Pancer-Cybulska 2011].

Podjęta w dalszej części opracowania analiza miała na celu określenie związku pomiędzy wielkością funduszy polityki spójności UE zainwestowanych w polskich regionach a osiągniętym przez nie poziomem zrównoważonego rozwoju.

2. Założenia metodyczne badań

Realizacja celu badawczego podzielona została na trzy etapy. W pierwszej kolejności skoncentrowano się na analizie informacji dotyczących absorpcji funduszy unijnych w latach 2004–I kw. 2015 w ujęciu regionalnym. Następnie podjęto próbę określenia poziomu zrównoważonego rozwoju województw. Na końcu natomiast

zestawiono ze sobą obie wielkości w celu ustalenia zachodzącego pomiędzy nimi związku.

Informacje na temat napływu funduszy polityki spójności do polskich województw pochodziły ze źródeł udostępnianych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju – z Mapy Dotacji¹ oraz Listy beneficjentów funduszy europejskich². Dane opisujące poziom zrównoważonego rozwoju regionów zaczerpnięte zostały z modułu *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju* w Banku Danych Lokalnych (WZR BDL).

Przed przystąpieniem do analizy wszystkie zawarte w bazie WZR BDL wskaźniki poddano ocenie ze względu na wartość merytoryczną, właściwości dyskryminacyjne oraz ilościowe zależności. W wyniku przeprowadzonej procedury wyjściowa liczba 122 zmiennych pomniejszona została o 53, które uznano za zbędne z uwagi na:

- 1) powielanie treści wskaźników pozostawionych w zbiorze (7 wskaźników);
- 2) zmienność poniżej arbitralnie przyjętego poziomu 10% (zmiennie quasi-stałe) (40 wskaźników);
- 3) istotne skorelowanie ze zmiennymi centralnymi ($r \geq 0,9$)³ (6 wskaźników).

Zmierzając do określenia poziomu zrównoważonego rozwoju polskich województw, zbiór 69 zmiennych⁴ zawartych w macierzy obserwacji poddano procedurze TOPSIS⁵, dzięki której możliwe było zastąpienie zbioru wskaźników częściowych jedną zagregowaną wielkością. Do wyznaczenia syntetycznego wskaźnika zrównoważonego rozwoju (Q) posłużono się formułą bazującą na odległości od wzorca (d^+) i antywzorca (d^-) rozwoju:

$$Q_i = \frac{d_i^-}{d_i^- + d_i^+}$$

Zaletą zastosowanej metody jest to, że uwzględnia ona jednocześnie dwa punkty odniesienia – wzorzec i antywzorzec rozwoju, a otrzymane rozwiązanie charakteryzuje się najmniejszą odległością od punktu idealnego i największą od antyidealnego [Hwang, Yoon 1981].

¹ Baza zawierająca informacje wygenerowane z Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07–13 i Systemu Rozliczania Projektów 2004–2006 dostępna jest pod adresem: <http://www.mapadotacji.gov.pl>.

² Zestawienie publikowane w ramach Europejskiej Inicjatywy Przejrzystości dostępne jest pod adresem: https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/NaborWnioskow/listabeneficjentow/Stroyny/Lista_beneficjentow_FE_stan_na_30_wrzesnia_2015r.aspx.

³ Ocena wartości informacyjnej zmiennych diagnostycznych przeprowadzona została za pomocą metody parametrycznej. Szerzej na ten temat [Nowak 1990].

⁴ W badaniu zachowany został układ wskaźników zaproponowany w WZR BDL: ład gospodarczy opisano za pomocą 17 wskaźników, z czego 4 miały charakter destymulant, ład społeczny – 34 wskaźniki (w tym 19 destymulant), ład środowiskowy 14 wskaźników (w tym 4 destymulanty), ład instytucjonalno-polityczny – 4 wskaźniki (w tym 3 destymulanty).

⁵ *Technique for Order Preference by Similarity to an Ideal Solution*.

Wyznaczenie miary syntetycznej przebiegało według algorytmu składającego się z czterech etapów, tj. [Piotrowska, Roszkowska 2011]:

1) normalizacja wskaźników cząstkowych uwzględniająca charakter ich oddziaływania (stymulanta/destymulanta) – w przypadku zmiennych budzących wątpliwości decyzja o tym, czy jest to stymulanta czy destymulanta, podejmowana była na podstawie metryczki stworzonej w BDL dla każdego wskaźnika – jeśli pożądanym kierunkiem zmian był wzrost wartości wskaźnika, traktowano go jako stymulantę, jeśli spadek – destymulantę;

2) wyznaczenie odległości miejskiej każdego obiektu (województwa) od wzorca $z^+ = (1, 1, \dots, 1)$ i antywzorca $z^- = (0, 0, \dots, 0)$;

3) wyznaczenie wartości miernika syntetycznego (Q);

4) hierarchizacja liniowa województw w porządku malejącym według obliczonego wskaźnika⁶.

Dla każdego regionu wyznaczone zostały dwie miary agregatowe, tj. Q_p (obrazująca poziom zrównoważonego rozwoju w momencie rozpoczęcia analizy w 2005 r.) i Q_k (moment zakończenia badania – 2013 r.), a porównanie ich wartości pozwoliło określić zmiany w poziomie rozwoju każdej jednostki w badanym okresie (obliczyć tzw. wskaźnik postępu – Q_{pos}).

Do określenia kierunku i siły związku pomiędzy absorpcją funduszy polityki spójności Unii Europejskiej a poziomem zrównoważonego rozwoju polskich regionów wykorzystano korelację r-Pearsona.

3. Absorpcja funduszy polityki spójności UE

Do końca I kw. 2015 r. fundusze polityki spójności Unii Europejskiej (tj. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – EFRR, Europejski Fundusz Społeczny – EFS, Fundusz Spójności – FS, Instrument Finansowy Orientacji Rybołówstwa – IFOR, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej – EFOiGR) zasilły polską gospodarkę kwotą 233 417,58 mln zł. Środki te umożliwiły realizację 179 377 projektów o łącznej wartości 391 186,11 mln zł. Dofinansowanie pojedynczej inwestycji wyniosło średnio 1,30 mln zł, a maksymalną wartość osiągnęło w przypadku budowy autostrady A1 na odcinku Pyrzowice – Maciejów – Sośnica, nadzorowanej przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad (budżet projektu to 5859,78 mln zł, z czego 5473,66 mln zł stanowił wkład Funduszu Spójności).

Dane na temat wykorzystania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w latach 2004–2006 i 2007–2013 zestawione zostały w tabeli 1. Z uwagi na to, że w okresie 2007–2013 ze zbioru funduszy strukturalnych wyłączono fundusze polityki rolnej i rybackiej, udzielone przez nie wsparcie nie zostało uwzględnione w dalszych analizach. Mowa tu o kwocie 47 763,30 mln zł, która w ponad

⁶ Wartości wskaźnika mieszczą się w przedziale $<0,1>$; im są one wyższe, tym lepszą pozycję w rankingu zajmuje dane województwo.

96% pochodziła z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (w 2007 r. zastąpił Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej), resztę zaś stanowił Europejski Fundusz Rybacki (będący następcą Instrumentu Finansowego Orientacji Rybołówstwa).

Tabela 1. Absorpcja funduszy polityki spójności w Polsce w latach 2004–I kw. 2015 (w zł)

Fundusze	Liczba zakończonych projektów	Wartość projektów	Dofinansowanie z UE
EFRR	78 689	231 681 107 651,36	127 242 203 477,87
EFS	45 793	49 258 911 761,56	39 916 535 051,55
FS	934	96 544 534 083,50	60 976 987 697,82
IFOR	4 124	1 639 891 456,36	767 980 603,82
EFOiGR	49 837	12 061 664 295,86	4 513 873 565,91

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju.

W analizowanym okresie interwencja finansowych instrumentów polityki spójności koncentrowała się przede wszystkim na poprawie dostępności transportowej (33% ogółu środków), zagadnieniach z obszaru pracy i integracji społecznej (12%) oraz ochrony środowiska (11%). Beneficjentami środków unijnych były trzy główne grupy podmiotów, tj.: przedsiębiorstwa (32%), jednostki samorządu terytorialnego (31%) oraz organy administracji rządowej (23%) (*Wykorzystanie...* 2015).

Analiza przestrzennego rozmieszczenia unijnego wsparcia w latach 2004–I kw. 2015 wykazała, że najwięcej środków ogółem zainwestowano na obszarze woj. mazowieckiego (33 174,65 mln zł), najmniej natomiast – opolskiego (5129,92 mln zł). Nieco inaczej wyglądał ranking absorpcji funduszy unijnych w przeliczeniu na mieszkańca. W takim ujęciu liderem było woj. warmińsko-mazurskie (8849,29 zł), które w zestawieniu przygotowanym na bazie danych bezwzględnych zajmowało dopiero 9. pozycję (z absorpcją wynoszącą 12 715,13 mln zł). Z kolei na ostatnim miejscu uplasowało się woj. małopolskie (4765,50 zł), które w rankingu sporządzonym na bazie kwoty ogółem (15 755,48 mln zł) zajęło stosunkowo wysoką 5. pozycję. Wybrane szczegóły wykorzystania środków z poszczególnych funduszy polityki spójności w ujęciu regionalnym zestawiono w tabeli 2.

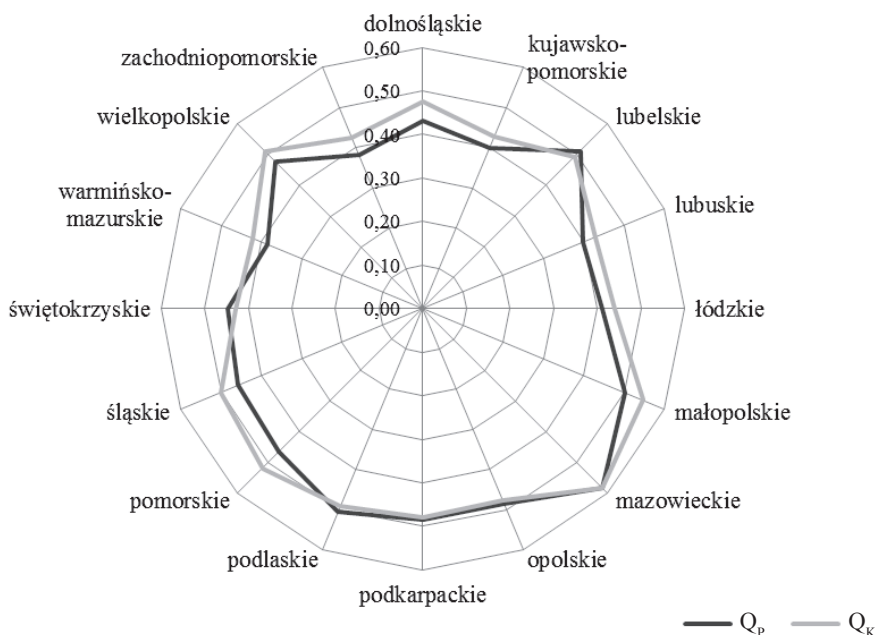
Tabela 2. Absorpcja funduszy polityki spójności w województwach w latach 2004–I kw. 2015 (w zł na mieszkańca) – ujęcie max-min

Wartość	EFRR	EFS	FS	IFOR	EFOiGR
maksymalna	(świętokrzyskie)	(świętokrzyskie)	(lubuskie)	(zachodniopomorskie)	(podlaskie)
	4 843,47	1 408,44	4 236,62	176,91	278,76
średnia	3 453,55	1 003,42	1 566,33	24,23	129,55
minimalna	2 581,26	708,64	243,21	0,31	27,99
	(śląskie)	(śląskie)	(świętokrzyskie)	(lubelskie)	(śląskie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju.

4. Zmiany w poziomie zrównoważonego rozwoju województw

Wyznaczenie kierunku i siły związku pomiędzy absorpcją funduszy polityki spójności a poziomem zrównoważonego rozwoju regionów wymagało także określenia zmian w poziomie rozwoju badanych jednostek terytorialnych. W tym celu wykorzystane zostały rankingi przygotowane za pomocą metody TOPSIS na bazie danych z 2005 r. (Q_p) i 2013 r. (Q_k) (rys. 1).

Rys. 1. Syntetyczne miary zrównoważonego rozwoju województw w Polsce

Źródło: opracowanie własne.

Porównanie wartości miar Q_p i Q_k dla każdego regionu pozwoliło ustalić zmiany w poziomie rozwoju poszczególnych jednostek w badanym okresie. Z analizy wynika, że dodatnia różnica pojawiła się w jedenastu regionach, przy czym największa poprawa dotyczyła woj. pomorskiego ($Q_{POS} = 0,0543$), które dzięki temu przesunęło się w zestawieniu końcowym o 5 pozycji do góry, zajmując w 2013 r. 3. miejsce. Poprawę sytuacji odnotowało także woj. śląskie (awans o 4 miejsca), wielkopolskie (+3), małopolskie (+2) oraz dolnośląskie, zachodniopomorskie, lubuskie i łódzkie (+1). W dwóch regionach (woj. kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie) wzrost wartości miary agregatowej był na tyle niewielki, że pomimo pozytywnej zmiany wskaźnika Q_{POS} województwa te przesunęły się o jedną pozycję w dół, na

odpowiednio: 14. i 16. miejsce. Dodatnia różnica syntetycznych miar zrównoważonego rozwoju Q_p i Q_k wypracowana została także przez woj. mazowieckie i pomimo że była bardzo niska (0,0010), pozwoliła regionowi utrzymać pozycję lidera. W pozostałych pięciu województwach odnotowano pogorszenie sytuacji (ujemna wartość wskaźnika Q_{POS}), czego konsekwencją był spadek regionu w ogólnej klasyfikacji. Dotyczyło to woj. lubelskiego i podlaskiego (o 4 pozycje w dół), opolskiego oraz podkarpackiego (-3), a także świętokrzyskiego (-2).

Pogłębiona analiza – przeprowadzona w obrębie poszczególnych ładów rozwoju zrównoważonego (tab. 3) – wykazała, że jedynym województwem, które poprawiło swoją sytuację we wszystkich czterech subobszarach, zarówno w odniesieniu do wartości miary, jak i zajmowanej pozycji, było woj. kujawsko-pomorskie. Zmiany te były jednak na tyle niewielkie, że przesunęły wspomniany region z ostatniego (w 2005 r.) na przedostatnie (w 2013 r.) miejsce w ogólnym rankingu zrównoważonego rozwoju.

Tabela 3. Zmiany w zakresie zrównoważonego rozwoju regionów w ujęciu poszczególnych ładów

Województwo	Ład gospodarczy		Ład społeczny		Ład środowiskowy		Ład instytucjonalno-polityczny	
	Q_{POS}	Δ_{05-13}	Q_{POS}	Δ_{05-13}	Q_{POS}	Δ_{05-13}	Q_{POS}	Δ_{05-13}
dolnośląskie	>0	-1	>0	1	>0	2	>0	2
kujawsko-pomorskie	>0	1	>0	2	>0	1	>0	2
lubelskie	<0	-5	<0	-4	>0	3	<0	1
lubuskie	>0	3	<0	0	>0	6	<0	2
łódzkie	>0	3	<0	-2	>0	2	>0	-1
małopolskie	>0	-1	>0	2	>0	5	>0	3
mazowieckie	<0	0	>0	1	<0	-9	<0	1
opolskie	<0	-1	>0	0	<0	-4	<0	-3
podkarpackie	>0	-1	<0	-4	>0	2	<0	-3
podlaskie	>0	1	<0	-3	>0	-1	>0	0
pomorskie	>0	2	>0	7	<0	-8	<0	-3
śląskie	<0	0	>0	0	>0	0	>0	9
świętokrzyskie	<0	-4	<0	-2	>0	3	<0	-5
warmińsko-mazurskie	>0	-1	>0	0	<0	-1	>0	1
wielkopolskie	>0	-2	>0	0	>0	-1	>0	-1
zachodniopomorskie	>0	6	>0	2	>0	0	<0	-5

Δ_{05-13} – awans (+) lub spadek (-) regionu w zestawieniu 2013 r. w porównaniu z sytuacją z 2005 r., wyrażony liczbą miejsc.

Źródło: opracowanie na podstawie obliczeń własnych.

5. Absorpcja funduszy polityki spójności UE a zrównoważony rozwój polskich regionów

Zmierzając do oceny zależności pomiędzy poziomem absorpcji środków z funduszy polityki spójności *per capita* a zrównoważonym rozwojem polskich regionów, zestawiono ze sobą dwie wielkości, tj. wskaźnik postępu Q_{POS} oraz wartość dofinansowania w przeliczeniu na mieszkańca⁷. Definitywna odpowiedź na pytanie dotyczące związku zachodzącego pomiędzy wspomnianymi zmiennymi wymagała przygotowania wykresu rozrzutu i wyznaczenia współczynnika korelacji liniowej r-Pearsona. Obie czynności wykazały zależność na poziomie 0,18, co zgodnie ze skalą J.P. Guilforda interpretować należy jako brak korelacji pomiędzy wielkościami. Oznacza to, że zwiększonej absorpcji funduszy polityki spójności *per capita* nie towarzyszył wzrost poziomu zrównoważonego rozwoju regionów.

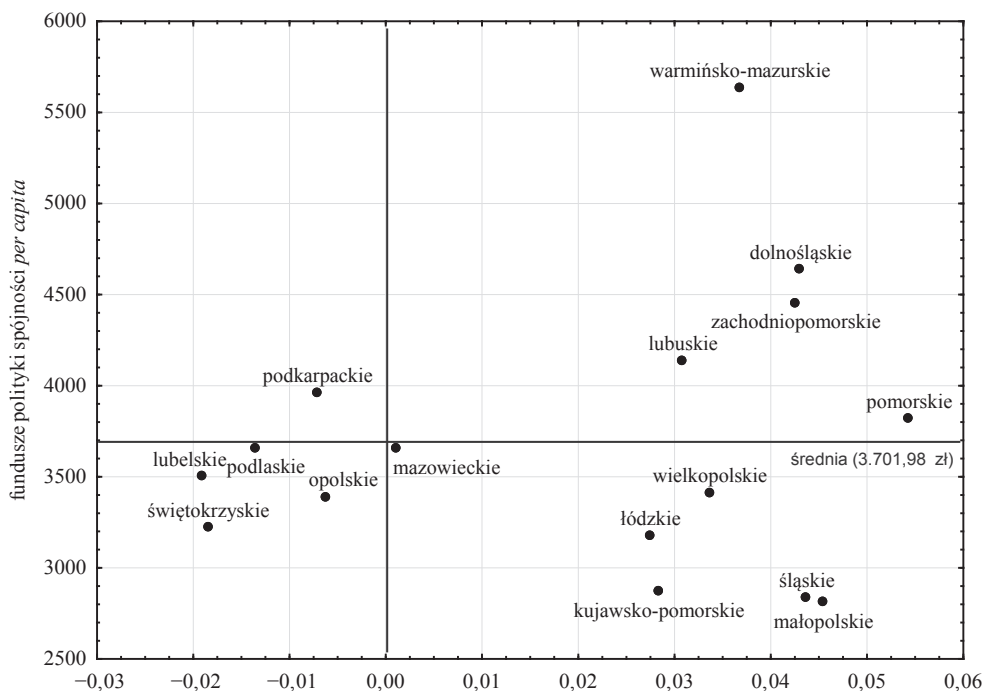
Przy interpretacji uzyskanych wyników pomocne okazały się wyniki badań prowadzonych w różnych ośrodkach naukowych w kraju i za granicą. Potwierdzają one m.in., że pomiędzy napływem funduszy UE a rozwojem lokalnym i regionalnym zachodzi słaba zależność korelacyjna. Z jednej strony próbuje się to tłumaczyć nie trafnością tematyczną zrealizowanych projektów. Zwraca się uwagę na to, że środki inwestowane były w projekty służące szybkiej poprawie warunków życia, przez co drastycznie ograniczono możliwości uruchamiania przedsięwzięć o prorozwojowym charakterze [Misiąg i in. 2013; Pastuszka 2012; Gorzelak 2014]. Oznacza to, że pieniądze pochodzące z budżetu UE przyczyniają się raczej do czasowego, przejściowego pobudzenia gospodarki niż do trwałego zwiększenia efektywności gospodarowania, a tym samym do rozwoju społeczno-gospodarczego w dłuższym okresie [Gorzelak, Jałowiecki 2014].

Z drugiej strony brak zależności korelacyjnej tłumaczy się opóźnieniem czasowym zmian wartości wskaźników opisujących poziom rozwoju jednostek terytorialnych w stosunku do momentu zainwestowania środków [Dudzik, Głowacki 2010; Rodrigues-Pose, Fratesi 2004]. Efekt taki spowodowany jest ograniczeniami w zakresie rewolucyjnych przekształceń procesów społecznych, gospodarczych i ekologicznych. Zdaniem B. Poskrobko [2011] zmiany tego typu mogą być wprowadzane tylko w sposób ewolucyjny, co powoduje, że ich efekty są dostrzegane dopiero po upływie pewnego czasu. Podobnie uważają Z. Gilowska, G. Gorzelak, B. Jałowiecki i K. Sobczak [1998], którzy oceniając różne modele polityki regionalnej, uznali, że realizowana w ramach jednego z nich pomoc regionom słabym natrafia na barierę „procesów długiego trwania”. Według autorów różnice międzyregionalne są z reguły produktem historycznym, mającym swe uwarunkowania na-

⁷ W celu zachowania zgodności czasowej pomiędzy obiema wielkościami w tej części analizy wykorzystano dane nt. absorpcji funduszy polityki spójności wg stanu na koniec 2013 r. Z uwagi na niekompletność danych dotyczących wykorzystania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna podstawę wnioskowania stanowiła wartość dofinansowania z programów operacyjnych (krajowych i regionalnych) celu konwergencja.

turalne i kulturowe, toteż ich szybkie przezwycięzenie jest bardzo trudne (a często wręcz niemożliwe).

Przeprowadzona analiza pozwoliła także podzielić 16-elementowy zbiór województw na cztery podgrupy, w tym tzw. liderów (województwa intensywnie wykorzystujące unijne wsparcie i odnotowujące pozytywne zmiany w zakresie zrównoważonego rozwoju), maruderów (województwa z niewielką absorpcją funduszy UE i pogorszeniem sytuacji w zakresie zrównoważonego rozwoju), województwa „pośrednie” (tj. takie, które odnotowały regres poziomu zrównoważonego rozwoju i zrealizowały projekty o wartości dofinansowania powyżej średniej krajowej – „niewykorzystany potencjał” lub takie, które odnotowały wzrost poziomu zrównoważonego rozwoju i zrealizowały projekty o wartości dofinansowania poniżej średniej krajowej – „niewykorzystana szansa”).

Rys. 2. Klasyfikacja województw ze względu na wielkość absorpcji funduszy polityki spójności per capita i QPOS

Źródło: opracowanie własne.

Do grupy „liderów” zakwalifikowało się pięć województw, tj.: warmińsko-mazurskie, dolnośląskie, zachodniopomorskie, lubuskie i pomorskie. „Maruderami” okazały się: woj. lubelskie, podlaskie, opolskie i świętokrzyskie. Natomiast w grupach „pośrednich” znalazły się: woj. podkarpackie (jako „niewykorzystany poten-

cjał”) i woj. mazowieckie, wielkopolskie, łódzkie, kujawsko-pomorskie, śląskie i małopolskie („niewykorzystana szansa”) (rys. 2).

6. Zakończenie

Rozważania podejmowane w artykule ukierunkowane były na określenie związku pomiędzy środkami polityki spójności *per capita*, które w latach 2004–2013 zostały zainwestowane w polskich regionach, a osiągniętym przez nie poziomem zrównoważonego rozwoju. W wyniku przeprowadzonych badań nie stwierdzono zależności korelacyjnej pomiędzy wspomnianymi wielkościami – współczynnik korelacji Pearsona wyniósł zaledwie 0,18. Nie odnotowano również istotnej korelacji pomiędzy interwencją poszczególnych funduszy a ładami zrównoważonego rozwoju. Wyjątek stanowiła umiarkowana zależność ($r = 0,57$) pomiędzy wydatkami Instrumentu Finansowego Orientacji Rybołówstwa a łaodem gospodarczym. Można to uzasadnić faktem, że w latach 2004–2006 IFOR dofinansował realizację ponad tysiąca projektów z zakresu rozwoju przedsiębiorstw i 47 przedsięwzięć w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji.

Literatura

- Dudzik K., Głowacki J., 2010, *Wpływ funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności na rozwój regionów w Polsce*, Zarządzanie Publiczne, nr 1(11), s. 37–60.
- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=PL> (24.06.2015).
- Gierczycka J., 2011, *Zrównoważony rozwój we wspólnych politykach UE*, [w:] Kielczewski D. (red.), *Implementacyjne aspekty wdrażania zrównoważonego rozwoju*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok.
- Gilowska Z., Gorzelak G., Jałowiecki B., Sobczak K., 1998, *Kierunki polityki regionalnej Polski*, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Warszawa.
- Gorzelak G., 2014, *Wykorzystanie środków z UE dla rozwoju kraju – wstępne analizy*, Studia Regionalne i Lokalne, nr 3(57), s. 5–25.
- Gorzelak G., Jałowiecki B., 2014, *Koniunktura w Polsce lokalnej 2013*, Studia Regionalne i Lokalne, nr 4(58), s. 5–24.
- Hwang Ch., Yoon K., 1981, *Multiple Attribute Decision Making Methods and Applications*, Springer-Verlag, Berlin–Heidelberg–New York.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, https://www.mir.gov.pl/strony/zadania/_polityka-rozwoju-kraju/zarzadzanie-rozwojem-kraju/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego/ (25.06.2015).
- Misiąg J., Misiąg W., Tomalak M., 2013, *Ocena efektywności wykorzystania pomocy finansowej Unii Europejskiej jako instrumentu polityki spójności społeczno-gospodarczej oraz poprawy warunków życia*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Rzeszów.

- Nowak E., 1990, *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Pancer-Cybulska E., 2011, *Spoleczna odpowiedzialność terytorium w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju*, *Ekonomia*, nr 4(16), s. 11–28.
- Pastuszka S., 2012, *Doświadczenia samorządów terytorialnych województwa opolskiego w wykorzystaniu funduszy unijnych*, *Optimum. Studia Ekonomiczne*, nr 2(56), s. 113–130.
- Piotrowska E., Roszkowska E., 2011, *Analiza zróżnicowania województw Polski pod względem poziomu innowacyjności*, *Optimum. Studia Ekonomiczne*, nr 2(50), s. 65–85.
- Poskrobko B. (red.), 2011, *Kształtowanie teorii i wdrożeniowe aspekty zrównoważonego rozwoju*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok.
- Rodrigues-Pose A., Fratesi U., 2004, *Między rozwojem a polityką społeczną: Oddziaływanie europejskich funduszy strukturalnych w regionach celu 1*, *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 3(17), s. 5–32.
- Sobczak E., 2012, *Wykorzystanie funduszy unijnych a spójność społeczno-ekonomiczna w rozwoju regionów*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* (Dz. Urz. UE, C 326, 26.10.2012).
- Wykorzystanie środków Unii Europejskiej w ramach Narodowej Strategii Spójności 2007–2013*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, http://www.mir.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Documents/NSRO_miesieczna_kwiecien_2015.pdf (25.05.2015).